

مسئولیت کیفری باشگاه‌های فوتبال در قبال تخلفات هواداران؛ مطالعه تطبیقی حقوق ایران با قانون و رویه برخی کشورها

محسن حمیدی پور

دانشجوی دکتری حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه تهران، ایران

تاریخ دریافت: (۹۷/۱۱/۰۷) تاریخ پذیرش: (۹۸/۰۹/۱۱)

Criminal liability of football clubs for fan offenses A Comparative Study of Iranian Law with the Law and Procedure of Some Countries

M. Hamidipour

Ph.D. student in Criminal Law and Criminology, University of Tehran, Iran

Received: (2019 January 27)

Accepted: (2019 December 02)

Abstract

In order to prevent misbehaviour of football fans, national and international organizations have created certain rules that directly regulate clubs for their fans' behavior. The disciplinary powers of national and international organizations allow them to impose penalties in the event of violations by spectators of football clubs with an independent legal personality. In Iran, there were also grounds in this field to allow extend the penalties for the behaviors of the spectators to the football clubs. Taking into account the needs of the day and the new findings of criminology, including the theory of "white collar crimes", as well as the use of jurisprudential doctrines, including the principle of cost-interest legislator of Iran dedicated some articles to this point (i.e. Absolute responsibility). The implementation of such a rule has led to many discussions in various systems, with the focus on legitimacy and the legality of such rules, in terms of restricting the personal of criminal responsibility to oneself or extending responsibility if oneself for others wrongdoings. In our research, we use the analytical-descriptive method to balance the interests of the individual and the clubs, but we argue that it must be shaken to subjugate the interests and power of the clubs. The most striking feature of balancing interest today can be seen in the criminal responsibility of sports clubs.

Keywords

Absolute Responsibility, Criminal Responsibility, Misconduct of Fans.

چکیده

به منظور جلوگیری از بدهکاری^۱ هواداران فوتبال، سازمان‌های ملی و بین‌المللی قوانین مشخصی را به وجود آورده‌اند که باشگاه‌ها را مستقیماً مسئول رفتار هواداران نشان می‌نماید. اختیارات انضباطی سازمان‌های ملی و بین‌المللی به آن‌ها اجازه می‌دهد که تنبیهاتی را در صورت تخلف تماشاگران برای باشگاه در نظر بگیرند. در ایران نیز مکتب در همین زمینه بستری فراهم نمود تا در صورت احراز شرایطی، کیفر ناشی از رفتار تماشاگران را به باشگاه‌های فوتبال تسری دهد. با عنایت به نیازهای روز و یافته‌های جدید علم جرم‌شناسی از جمله نظریه «جرائم یقه‌سفیدی» و همچنین با استعانت از آموزه‌های فقهی از جمله قاعده «من له الغنم و علیه الغرم» مکتب ذیل بخش چهارم و فصل اول قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ را به این موضوع (مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر) اختصاص داده است. اجرایی کردن چنین قاعده‌ای باعث بحث‌های فراوانی در نظام‌های مختلف با محوریت مشروعیت و قانونی بودن چنین قواعدی از حیث شخصی بودن مسئولیت کیفری شد. در تحقیق حاضر ما با روش تحلیلی-توصیفی قائل بر این هستیم که برای ایجاد توازن در منافع فرد و باشگاه‌ها بایستی کفه ترازو را این بار نه در خدمت انقیاد درآوردن منافع فرد بلکه بایستی در به انقیاد درآوردن منافع و قدرت باشگاه‌ها برهم زد؛ بنابراین پذیرش مسئولیت کیفری باشگاه‌های فوتبال در راستای توسعه پایدار ورزش و همچنین ضابطه‌مند کردن هرچه بیشتر رفتارهای انجام‌گرفته از سوی کنشگران ورزشی امری ضروری است.

کلیدواژه‌ها

مسئولیت مطلق، مسئولیت ناشی از فعل غیر، مسئولیت نیابتی، مسئولیت کیفری باشگاه، بدهکاری هواداران.

مقدمه

انقلاب صنعتی در سده نوزدهم روابط و مناسبات جدیدی در عرصه اجتماعی پدید آورد و در پی آن بنیادها حقوقی سنتی رفته‌رفته جای خود را به نهادهای نوپدید دیگری سپرد که بهتر پاسخگوی نیازهای این عصر بود. تا آن زمان هیچ‌کس درباره این اصل مسلم حقوق کیفری که هرکس شخصاً مسئول پیامدها رفتار خویش است تردید نمی‌کرد. در واقع این اصل برگرفته از اندیشه‌های فردگرایانه عصر روشنگری با نمایندگانی همچون جان لاک، اسپینوزا، آدام اسمیت بود که مسئولیت جمعی را نفی می‌کرد و کیفر را صرفاً پاداش رفتار زیان‌آور انسانی می‌دانست که چون موهبت درک و اختیار برخوردار است خود به‌تنهایی باید پاسخگوی این رفتار باشد. لیکن دوره مسئولیت اخلاقی با ظهور مکتب تحصیلی حقوق جزا و جایگزینی مسئولیت اجتماعی که از تراوش‌های فکری این مکتب فکری بود رفته‌رفته سپری شد (پرادل، ۱۳۸۸:۵). دگرگونی‌های اجتماعی در سال‌ها آغازین سده نوزدهم هم‌زمان با رشد نظام سرمایه‌داری روابط جدیدی بین افراد و نهادها که در این عصر سیطره خود را بر محیط کار گسترده بود حاکم کرد. شیوه جدید تولید، سود سرشاری عاید نهادها نمود و این برتری در مناسبات، مبنای مسئولیت آنان در قبال خطرهای ناشناخته‌ای در آینده گردید که در آغاز افراد را در محیط کار تهدید می‌کرد. سپس به خطای کارگران و در نتیجه خساراتی که به دیگران وارد می‌کردند تسری یافت و کارفرما مسئول جبران خسارت گردید. دیری نپایید که این مسئولیت دامن‌گیر نهادهای دولت نیز شد. در همین راستا امروزه ورزش از جمله اموری است که در عرصه جهان مطرح بوده و اشخاص حقوقی و حقیقی مختلفی به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم با آن در ارتباط هستند. به‌گونه‌ای که برای مدیریت و ساماندهی فعالیت‌های ورزشی، چه در سطح حرفه‌ای و چه در سطح غیرحرفه‌ای، باشگاه‌ها و نهادهای ورزشی بسیاری تأسیس شده است. بالطبع این اهمیت ورزش و گرایش مردم به آن و همچنین صنعتی شدن فعالیت‌های ورزشی و درآمدهای کلانی که به انجای گوناگون از جمله: بلیت‌فروشی، حق پخش تلویزیونی، فروش پیراهن، بازدید از موزه باشگاه، حق استفاده از نشان‌واره باشگاه از آن حاصل می‌شود در عمل باعث اعطای مسئولیت‌های اجتماعی و اقتصادی به باشگاه‌ها شده است که نیاز به‌قاعده سازی دارد. در قلمرو مسئولیت کیفری «اصل شخصی بودن مسئولیت»^۲ حاکم است که به‌موجب آن مسئولیت کیفری امری کاملاً شخصی است و نمی‌توان شخصی را به‌جای شخص دیگر محاکمه و مجازات نمود. ولیکن این فرض در قاعده گذاری‌های

جدید مقنن باطل شده است به‌طوری‌که در حقوق ایران ماده ۱۴۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ شرایطی را در نظر گرفته است که بر اساس آن ممکن است شخصی به خاطر رفتاری که دیگری مرتکب شده است، مسئول شناخته شود. به‌موجب این ماده «مسئولیت کیفری به علت رفتار دیگری تنها در صورتی ثابت است که شخص به‌طور قانونی مسئول اعمال دیگری باشد یا در رابطه با نتیجه رفتار دیگری مرتکب تقصیر شود». اکنون سؤال ما این است که با توجه مدون سازی مسئولیت کیفری باشگاه‌های فوتبال در اروپا اتخاذ چنین تصمیم مشابهی در ایران تا چه حد امکان‌پذیر است؟ ضرورت‌ها چالش‌های پیش روی این مسئولیت کدام اند؟ آیا مبنای این مسئولیت نمی‌تواند غیر از مفاد ماده ۱۴۲ باشد؟ از این‌رو برای شفاف شدن موضوع در بخش اول به مفهوم قانونی بودن مسئولیت مطلق انضباطی در پرتو سه نظریه خطا، خطر، مسئولیت ناشی از فعل غیر پرداخته‌ایم. آنگاه به قواعد مسئولیت در مقررات فدراسیون‌های قاره‌ای فوتبال از جمله فیفا و یوفا و فدراسیون‌های ملی از جمله کشورهای فرانسه و آلمان در بخش دوم خواهیم پرداخت. سپس در بخش سوم به رویکرد عملی دادگاه حکمیت ورزشی و دادگاه‌های ملی پرداخته می‌شود و عناصر هریک را با نگاه انتقادی مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

۱- مبنای مسئولیت ناشی از فعل دیگری (نظریه خطر)

مدافعان این نظریه هرچند در استدلال‌های خود این لفظ را با صریحاً به کار نبرده‌اند ولی در اساس بر این عقیده‌اند که ثروت و قدرت بیشتر یعنی قبول مسئولیت سنگین‌تر؛ بنابراین، سرمایه‌داران، مدیران و کارفرمایان مؤسسات صنعتی و کارخانه‌ها که هریک بنا بر وضع و مقام اجتماعی نسبت به کارگران در طلب کسب مزایا و امتیازات بیشتری هستند باید به خطرهای برخورداری از این مزایا را نیز بپذیرند (اردبیلی: ۲۲۵:۱۳۷۴). بی‌تردید نیاز به این قاعده زمانی است که نتوان در عمل جبران خسارت مطلوبی از آسیب دیدگان عمل مجرمانه به دست آورد صورت گیرد. به‌عنوان مثال با خسارتی مواجه باشیم که یا عامل زیان در آن مجهول باشد و یا اینکه عامل توانایی جبران خسارت نداشته باشد و حال آنکه خسارت وارده بسیار سنگین باشد و مسئول مستقیم به‌تنهایی نتواند آن را جبران نماید از این‌رو نیاز به نهادی است که بتواند این خسارت‌ها را به‌طور تمام جبران نماید. در واقع انصاف نیست که آسیب‌دیده از عمل مجرمانه را تنها بگذاریم کما این که اثبات تقصیر مسئول در این موارد اگر

۱- ۲ شروط مسئولیت ناشی از فعل دیگری

مسئولیت مطلق با مسئولیت ناشی از فعل غیر دارای هدفی یکسانی‌اند: در یک کلام یعنی مسئول دانستن برای اعمال قصور آمیز (غیر عمدی) افراد تحت نظر مستقل از مسئولیت فرد خاطی. بر اساس رابطه حقوق باشگاه با فدراسیون و وظایف ناشی از این رابطه، باشگاه درآمد و منافی را در قالب بلیت‌فروشی و حق پخش تلویزیونی کسب می‌کند؛ و لذا باشگاه بایستی خطرات ناشی از تماشاگران خود را نیز بر عهده گیرد. باید دانست که مسئولیت به خاطر اعمال شخص ثالث نیازمند این است که اعمال «فرد نایب» مرتبط با وظیفه کلی ناشی از رابطه حقوقی (با فدراسیون) باشد. به عبارت دیگر اعمال قصور آمیز هواداران نیازمند این است که به وظیفه باشگاه برای سازمان‌دهی مسابقه مرتبط باشد (احراز رابطه سببیت) (هاسلینگر، ۱۳۹۳: ۲۰۱۱).

الف) شروط افعال مباشر جرم (هواداران)

نخستین شرط تحقق این نوع مسئولیت، انجام فعل قابل مجازات است. این فعل باید به اوصافی چند مقید باشد. ۱) فعل مذکور تخلف از مقرراتی باشد که مسئول کیفری فعل غیر شخصاً ملتزم به رعایت و اجرای آن بوده است (۲) نقض مقررات مربوط به آموشد و جنبه‌های ایمنی و نظم مربوط به تماشاگران باشد (۳) عمل غیر عمدی باشد، کافی است که این تکلیف به نحوی با امور باشگاه مرتبط باشد؛ در این صورت اگر هواداران متهم شدند باشگاه به دلیل تکلیف خود مبنی بر حفظ نظم، مسئول می‌باشد.

ب) شرط افعال باشگاه در مسئولیت اعمال دیگر

۱) وجود رابطه سببیت میان افعال ایجادشده توسط هواداران در حیطه صلاحیت باشگاه و اقدامات تأمینی باشگاه چراکه ممکن است عمل هم در زمان و مکان مربوط به باشگاه از سوی هواداران اتفاق بیفتد ولیکن سببی مثل زلزله، طوفان و... قاطع رابطه باشد که در این صورت در برابر قوای قهری باشگاه مسئولیتی ندارد البته اگر ثابت شود که باشگاه از شرایط جوی آگاهی داشته و با این حساب اقدام به برگزاری مسابقه نموده بازهم مسئولیت دارد (میر محمدصادقی، ۱۳۹۳: ۴۲).

۲) قدرت و کنترل لازم در اختیار باشگاه باشد؛ زیرا در صورت فقدان چنین عنصری هدف اربابی و بازدارندگی ناشی از مجازات، تأمین نخواهد برای مثال در پرونده فاینورد علیه یوفا خواهیم دید که پلیس برخی اوباشگران را به دلیل مصلحت سنجی‌های

نگویم غیرممکن بلکه بسیار دشوار است. طبیعتاً باشگاه‌های فوتبال در این زمینه با توجه به درآمدهای کلان خود به راحتی می‌توانند به جبران خسارت بپردازند (قزوینی ۱۳۹۳: ۸۴). با این وجود نظریه خطر با این ایرادات روبروست که فعالیت باشگاه‌ها تنها ظرف و بستری برای ایجاد خطر بوده است و خسارات توسط عوامل انسانی آگاه به وجود آمده‌اند (به‌واقع عمدی بودن باعث خروج مسئولیت مطلق باشگاه‌ها می‌شود چون رابطه سببیت قطع می‌شود). تعهد باشگاه‌ها به جبران خسارت حاصل از اقدامات تماشاگران مطلق نیست و با توجه به این که نوعی تعهد به نفع ثالث زیان‌دیده است که در برخی از اساسنامه فدراسیون‌های ورزشی مورد توافق باشگاه‌های ورزشی واقع شده (ماده ۷۱ آیین‌نامه کمیته انضباطی فدراسیون فوتبال: «بی‌انضباطی، عدم رعایت مقررات در داخل یا خارج از ورزشگاه (قبل، بعد و هنگام برگزاری مسابقه) توسط تماشاگران، هجوم و یا سعی آن‌ها برای ورود به زمین، پرتاب ترقه و مواد آتش‌زا و یا اشیاء خطرناک به داخل زمین یا به طرف تماشاگران دیگر، سردادن شعارهای نژادپرستانه، ضد اخلاقی و مغایر با شئون اسلامی و ورزشی مستوجب تنبیهات و جرائم موضوع ماده ۲۲ آیین‌نامه علیه تیم منتسب خواهد بود)

با این اشکال روبروست که مسئولیت ناشی از غضب و اقدامات زیان‌بار «عمدی» و جرائم قابل تضمین نیست. در مقابل این استدلال نیز برخی معتقدند باشگاه با پیش‌بینی اقدامات پیشگیرانه^۳ می‌توانست حتی از اقدامات عمدی نیز جلوگیری به عمل آورد (مسعودیان زاده، ۱۳۸۹: ۹۵-۷۲). با همه این تفاسیر بهترین راه حل این است مسئولیت باشگاه‌ها را با توجه به نظریه خطر به شکل مضیق تفسیر کرد چراکه این مسئولیت استثنائی بر اصل شخصی بودن مسئولیت می‌باشد از این رو مسئولیت، صرفاً باید محدود به باشگاه سازمان دهنده و میزبان دانست چراکه باشگاه میهمان منفعتی (مثلاً از طریق بلیت‌فروشی) از این حیث نمی‌برد. این موضع نیز از انتقاد مصون نمانده و اعتقاد بر این است که در صورت پذیرش این نظریه هیچ باشگاهی حاضر به تیم داری نخواهد شد چراکه اکثر این باشگاه برای سرمایه‌گذاری نیاز به تضمین سودآوری دارند و در صورت پذیرش این نظریه ممکن است نه تنها به سوددهی نرسند بلکه ضرر هم بکنند؛ اما در جواب طرفداران می‌گویند باشگاه‌های می‌توانند با انعقاد بیمه این مشکل را نیز برطرف کنند.

۳. به‌طور مثال با شناسنامه‌دار کردن، تماشاگران، شماره‌گذاری صندلی‌ها، تفکیک جایگاه تماشاگران میهمان از میزبان.

کیفری (شاملو، ۱۳۹۶:۴۵) اعمال چنین قاعده‌ای را خلاف موازین انصاف می‌داند. چراکه در این صورت ممکن است باشگاه هرچند همه تدابیر لازم ایمنی را به کار برده باشد و احتیاط‌های لازم را نیز به عمل آورده باشد، ولیکن در نهایت مسئولیت به عهده کارفرما باقی بماند. پذیرفته شده است اگر فدراسیونی یک مسابقه فوتبال را سازمان‌دهی نماید این طبیعی است که ایمنی بازیکنان و تماشاگران لازم است که تضمین شود (آقای نیا، ۱۳۹۰:۸۷).

با این وجود مشخص نیست که تعهد باشگاه از چه نوعی است آیا تعهد به وسیله است یا تعهد به نتیجه (روشنی، ۱۳۹۵:۷۲). ماده ۶۷ مقررات انضباطی فیفا که مربوط به مسئولیت در قبال رفتار هواداران است شفاف‌تر است و تعهدی را مستقیماً بر عهده باشگاه‌ها می‌گذارد به موجب این ماده الف) باشگاه میزبان در قبال رفتار نامناسب هواداران بدون توجه به مسئله تقصیر مسئول است و بسته به موقعیت ممکن است جریمه نقدی شود. علاوه بر این مجازات‌هایی در موقعیت‌هایی که بیم شورش می‌رود بر باشگاه تحمیل می‌شود ب) باشگاه میهمان در قبال رفتار نامناسب تماشاگرانش بدون توجه به مسئله رفتار مجرمانه و بسته به شرایط و اوضاع احوال جریمه نقدی می‌شود. باید توجه داشت که هواداران ساکن در بخش میهمان ورزشگاه به عنوان هواداران تیم میهمان شناخته می‌شوند مگر این که خلاف اش ثابت شود ث) رفتار نامناسب شامل خشونت علیه افراد، پرتاب مواد محترقه، نمایش بنرهای توهین‌آمیز یا شعارهای سیاسی در هر شکل و قالبی، بیان هتاک‌های کلامی یا صدا در آوردن یا ورود غیرقانونی به زمین می‌باشد پ) مسئولیت مندرج در پاراگراف ۱ و ۲ شامل مسابقاتی برگزار شده در زمین بی‌طرف و به طور خاص در فینال مسابقات نیز می‌شود. به موجب این مقرره‌ها باشگاه دارای مسئولیت مطلق در قبال هرگونه رفتار نامناسب در میان هواداران می‌باشد و هیچ‌گونه تخفیف یا منع مسئولیت احتمالی وجود ندارد. با توجه به مقررات بالا حتی تیم میهمان نیز در قبال رفتار تماشاگرانش دارای مسئولیت مطلق می‌باشد؛ اما در قیاس با مقررات فیفا مقررات کیفری یوفا عموماً بسیار مختصر می‌باشند و اکثر آن‌ها نیز بعد از حوادث ورزشگاه هیسل بلژیک تدوین شده‌اند (وکیل، ۲۰۹، ۱۳۹۳).

با این وجود در سال ۲۰۱۳ مسئولیت باشگاه در قبال رفتار هواداران اصلاح شد و یوفا اکنون دارای مقررات مدون‌تری است. همانند فیفا، یوفا نیز میان باشگاه میزبان و میهمان تمایز قائل می‌باشد. ماده ۱۶ جدید مقررات انضباطی یوفا^۶، درباره نظم

عمومی وارد استادیوم نمود که این موضوع در پیش‌بینی‌های باشگاه قرار نمی‌گرفت و لذا باشگاه صرفاً در مورد آن دسته از اعمال هواداران مسئول است که در ساماندهی کنترل شده‌اش قرار گرفته باشد (van 2013:15).

۲- قواعد مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر در مقررات فدراسیون‌های فوتبال سایر کشورها

امروزه فدراسیون‌های ملی و بین‌المللی دارای قواعد مسئولیت کیفری برای تخطی‌های هواداران‌شان هستند؛ اما قواعد حاکم بر آن‌ها از یک فدراسیون به فدراسیون دیگر متفاوت است.

۲-۲ قواعد مسئولیت کیفری^۴ در مقررات فیفا^۵ و یوفا^۶

مجموعه قوانین فیفا شامل بخش‌هایی خاص در مورد مسئولیت باشگاه‌ها و فدراسیون‌ها می‌باشد. دو مقرر اصلی فیفا شامل ماده ۶۵ و ماده ۶۷ مقررات انضباطی می‌باشند. ماده ۶۵ به تعهدات فدراسیون‌ها در ارتباط با سازمان‌دهی مسابقات فوتبال می‌پردازد به موجب این ماده ۶۵: «فدراسیون‌هایی که به سازمان‌دهی مسابقات می‌پردازند بایستی: الف) درجه خطر مسابقه را ارزیابی نماید و به نهادهای مرتبط با فیفا مسابقات با خطر بالا را گزارش نمایند. ب) قوانین ایمنی را رعایت کند و هرگونه مراقبت‌های لازم با توجه به اوضاع احوال قبل، حین و بعد از بازی را اتخاذ کند. پ) از قابل اعتماد بودن مأموران رسمی اطمینان حاصل کند و با آن‌ها همکاری مؤثر و فعالی داشته باشد. ج) اطمینان حاصل کند که قانون و نظم در ورزشگاه‌ها حفظ شود و این که مسابقات به‌خوبی سازمان‌دهی شوند.» مطابق با ماده ۶۶ «عواقب نقص ماده ۶۵ در صورت قصور باشگاه یا فدراسیون در انجام وظایف محوله جریمه نقدی خواهد بود». علاوه بر این مجازات تکمیلی همچون ممنوعیت ورود به استادیوم، یا بازی در یک زمین بی‌طرف، در موارد نقض شدید ماده ۶۵ قابل اعمال می‌باشد. به دلایل امنیتی برخی مجازات‌ها حتی اگر هیچ‌گونه نقض تعهدی صورت نگرفته باشد می‌توانند اعمال شوند. همان‌طور که ملاحظه می‌شود اعمال چنین مجازاتی برای باشگاه‌ها در ایران با توجه به انتهای ماده ۱۴۲ قانون مجازات اسلامی عملی است چراکه در انتهای ماده می‌خوانیم «یا در رابطه با نتیجه رفتار دیگری مرتکب تقصیر شود» چنان که ملاحظه می‌شود کلمه «یا» دلالت بر این می‌کند که باشگاه لزوماً نباید مرتکب تقصیر شده باشد بلکه صرف داشتن مسئولیت کافی است اما برخی دیگر از حقوق‌دانان

6. Union of European Football Associations (UEFA)
7. Uefa Disciplinary Regulations 2017 Edition.

۴. از این پس هر جا که کلمه مسئولیت بدون قید آمد یعنی مسئولیت کیفری ناشی از فعل غیر.

5. Fédération Internationale de Football Association (FIFA)

آلمان و هلند و سوئیس این موضوع را مفروض می‌دانند که باشگاه برگزارکننده یا فدراسیون مربوطه در برابر و نظم و امنیت قبل، حین و بعد از بازی مسئول می‌باشند (Kleef, 2016: 25). در یک تحلیل می‌توان گفت به دلیل نیازهای امنیتی و ایمنی مقنن این کشورها مدت‌زمان مورد کنترل را از زمان برگزاری به بعد و قبل بازی هم تسری داده و از این جهت دامنه مسئولیت باشگاه را توسع تفسیر کرده است. این موضع به دلیل این که در سال‌های گذشته اتفاقات حین مسابقه به حاشیه کشانده شده و گروه‌های اوباش دست به تسویه حساب قبل یا بعد از بازی می‌زنند موضع مناسبی است. در برخی از صلاحیت‌ها ممکن است باشگاه میزبان یا میهمان از عهده داشتن مسئولیت تیره شود. مقررات فدراسیون ملی آلمان به باشگاه‌ها اجازه می‌دهد از مسئولیت‌هایی یابند به شرطی که آن‌ها با دلیل اثبات نمایند^۹ که هرگونه اقدام احتیاطی را برای جلوگیری از حادثه اتخاذ کردند. ما در ادامه موضع برخی دیگر کشورها را نیز از نظر می‌گذرانیم.

۲-۳-۱ آلمان

مطابق با ماده ۲۰ (2a) مقررات انضباطی فوتبال در آلمان^{۱۰} «یک باشگاه حرفه‌ای فوتبال درگیر در رقابت تحت برگزاری اش مسئولیت دارد تخلفات ناشی از هواداران باشگاه فوتبال حرفه‌ای مربوطه را تحت کنترل قرار دهد و در غیر این صورت مسئول است مگر اینکه باشگاه حرفه‌ای فوتبال دلایل معقولی را ارائه کند مبنی بر این که اقدامات کافی را قبل، در طول و بعد از مسابقه انجام داده است و در صورت اثبات چنین کنترل گسترده و سخت‌گیرانه‌ای در قبال هواداران این موضوع سوء رفتار ناچیز تلقی می‌شود و در نتیجه باشگاه هیچ‌گونه مسئولیتی ندارد». واضح است که تعهد باشگاه‌ها در آلمان توسط باشگاه‌ها تعهد به وسیله است نه تعهد به نتیجه چراکه باشگاه‌های فوتبال در این کشور ابتدائاً بایستی تمامی اقدامات ایمنی و حفاظتی را اتخاذ نمایند و در پی چنین اقدامی اصولاً مسئول رفتار ناشی از تخطی هواداران نخواهند بود مگر این که قصور یا تقصیر آن‌ها به اثبات برسد.

۲-۳-۲ انگلستان

مطابق ماده ۲۱ فدراسیون فوتبال انگلیس «در مقابل اتهامات علیه باشگاه برای رفتار هواداران و همه اشخاصی که به نظر هوادار باشگاه‌اند یا دنبال کنندگان باشگاه تلقی می‌شوند، اگر باشگاه بتواند

و امنیت مسابقات یوفا^۸ مقرر می‌دارد: ۱) باشگاه میزبان برای نظم و امنیت داخل و خارج از ورزشگاه قبل، حین و بعد از پایان مسابقات مسئول می‌باشد. باشگاه‌ها در قبال هرگونه حوادث مسئول می‌باشند مگر این که آن‌ها اثبات نمایند هیچ‌گونه مسامحه و غفلی (به هر صورتی) در برگزاری مسابقات مرتکب نشده‌اند (۲) با این حال، همه باشگاه‌ها و فدراسیون‌ها برای رفتارهای نامناسب ذیل توسط هواداران شان مسئول هستند و ممکن است موضوع اقدامات کیفری قرار بگیرند حتی اگر نتوانند فقدان هرگونه تقصیر در رابطه با سازمان‌دهی مسابقات را ثابت کنند. الف) هجوم به زمین یا تلاش برای ورود به زمین از سوی تماشاگران (ب) پرتاب اشیاء (ث) روشن کردن هرگونه مواد محترقه یا سایر اشیاء مشابه (ج) استفاده از لیزر یا ابزارهای الکترونیکی مشابه (چ) استفاده از ژست‌ها، کلمات، اشیاء یا هرگونه وسیله‌ای دیگر برای انتقال پیام‌هایی که مناسب رویدادهای ورزشی نیستند به‌طور خاص پیام‌هایی که دارای محتوای سیاسی، ایدئولوژیک، مذهبی، اهانت‌آمیز یا دارای ماهیت تحریک‌آمیز هستند (ن) اعمال خسارت (ز) اختلال در سرود مسابقات یا سرود ملی (گ) هرگونه فقدان نظم قابل مشاهده در داخل و خارج از ورزشگاه. همان‌طور که ملاحظه می‌شود مقررات یوفا در قیاس با مقررات فیفا از رویکرد دوگانه‌ای استفاده کرده است در پاراگراف نخست باشگاه‌ها را دارای مسئولیت نسبی دانسته به این معنا که در صورت امکان اثبات عدم تقصیر باشگاه از داشتن هرگونه مسئولیتی مبرا است؛ اما در رویکرد دوم برای باشگاه مسئولیت مطلق قائل شده است و در صورت ارتکاب هرکدام از رفتارهای ذیل پاراگراف ۲ باشگاه را مسئول اصلی می‌داند که بدون توجه به عنصر خطا این مسئولیت را برای وی احراز می‌کند.

۲-۳-۳ قاعده مسئولیت باشگاه‌ها در مقررات فدراسیون‌های

ملی

همانند مقررات فیفا و یوفا، فدراسیون ملی فوتبال مقررهای مشابهی را در نظر گرفته‌اند. با استفاده از قاعده سازی متنوع، همه پنج فدراسیون ملی مرتبط با این تحقیق قواعدی را وضع کردند که مسئولیت باشگاه‌ها برای رفتار نامناسب و تخطی‌های هواداران شان را بر عهده می‌گیرند. بعد از مقایسه قوانین فدراسیون‌های ملی برخی شباهت‌ها و تفاوت‌ها جلب توجه می‌کند که به آن‌ها می‌پردازیم. اولاً مقررات فدراسیون ملی فرانسه و

10. Deutch Football Association (DFB).

8. UEFA.

۹. باید توجه داشت که معکوس کردن بار اثبات یکی از آثار پذیرش مسئولیت مطلق باشگاه‌ها بوده است لذا مثل هر اصل دیگری در اینجا نیز می‌توان با دلیل و مدرک خلاف آن را اثبات نمود.

مسئول است از جمله: اعمال خشونت‌آمیز در برابر شهروندان و پرتاب اشیاء.

۲-۳-۳ فرانسه

در مقابل مقررات انضباطی فدراسیون فوتبال فرانسه هیچ‌گونه مفردی برای گریز از مسئولیت نگذاشته است. مطابق با ماده ۱۲۹(۱) مقررات انضباطی فرانسه^{۱۱}: «باشگاه‌هایی که تصدی در امر فوتبال می‌پردازند مسئول اختلالاتی و درگیری‌هایی‌اند که ممکن است پیش، حین و یا بعد از مسابقه رخ دهد حال چه به دلیل نگرش عمومی، بازیکنان و رهبران یا ناکافی بودن امکانات سازمان درگیری‌ها به وجود آمده باشد همچنین باشگاه مسئول هرگونه اتفاقی است که برای تماشاگران مهمان ممکن است به وجود بیاید». مشابه به رویکرد فرانسه، در مقررہ استاندارد در قانون‌گذاری انضباطی فدراسیون فوتبال آلمان نیز که مبتنی برای ماده ۶ مقررات انضباطی یوفا است، شاهد عدم امکان فرار از مسئولیت هستیم. مطابق ماده ۹ مقررات دادرسی^{۱۲}: «باشگاه‌ها و فدراسیون‌ها مسئول رفتار بازیکنان خود، مسئولان، کارکنان، نمایندگان مجرب، اعضای، طرفداران، تماشاگران و دیگر اشخاصی که در طول مسابقه از طرف فدراسیون فعالیت می‌کنند، می‌باشند» باشگاه میزبان باید هواداران باشگاه بازدیدکننده یا افراد تابعه آن در منطقه ورزشگاه قبل، در حین و پس از مسابقه برای حوادث، در محل استقرار قرار دهد در غیر این صورت مسئولیت هرگونه حادثه‌ای به عهده آن‌ها است» در مقررات فدراسیون فوتبال آلمان، دفاع مبتنی بر چنین اقدامات کافی به‌وضوح صرفاً در مورد پرونده‌هایی که هواداران درگیر اعمال تبعیض‌آمیز می‌شوند عنوان شده است. (کارینبلا، ۵۸: ۲۰۱۴). خلاصه این که همه فدراسیون‌های ملی مسئولیت باشگاه‌های میزبان را به‌منظور نیل به امنیت برای تماشاگران و همچنین در یک مبنای دیگر، ایجاد بستری تا از این طریق به قربانیان هوادار باشگاه جبران خسارت کاملی اعطا شود چراکه در برخی موارد یا آسیب‌زننده توانایی ندارد یا اگر هم دارد به‌قدر کافی نمی‌باشد (Werro 74:2004). با نگاهی به قوانین فوق می‌توان نتیجه گرفت که تنها فدراسیون‌های فوتبال آلمان و انگلیس به باشگاه‌های اجازه می‌دهد که به دلیل انجام اقدامات کافی برای جلوگیری از تخطی هواداران از مسئولیت شانه خالی کنند یعنی درواقع تعهد به‌وسیله را این فدراسیون‌های کافی برای انجام وظایف باشگاه‌های می‌دانند که این موضع را می‌توان قابل قیاس با نظریه خطا دانست که در آن متعهد از باب مسئولیت مدنی صرفاً با احراز تقصیر مسئول جبران خسارت می‌باشد و این گزاره با توجه

نشان بدهد همه رویدادها، وقایع ناشی از اوضاع و احوالی است که باشگاه هیچ‌گونه کنترلی بر آن نداشته یا به دلیل ایمنی جمعیت و این که همه عاملان و متصدیان باشگاه همه توانشان را به‌کاربرده‌اند، این دفاع باید پذیرفته شود». استناد به دفاع اضطرار در قانون فعلی ما نیز وجود دارد مطابق ماده ۱۵۲ "هرکس به هنگام بروز خطر شدید فعلی یا قریب‌الوقوع از قبیل آتش‌سوزی، سیل، طوفان، زلزله، یا بیماری به‌منظور حفظ نفس یا مال خود یا دیگری مرتکب رفتاری شود که طبق قانون جرم محسوب می‌شود قابل مجازات نیست مشروط به این که خطر را عمداً ایجاد نکند و رفتار ارتكابی با خطر موجود متناسب و برای دفع آن ضرورت داشته باشد «(اردبیلی ۱۳۹۳: ۵۵). سؤال این است که آیا کلمه هرکس مجوز دفاع صرفاً برای شخص حقیقی است یا شخص حقوقی؟ می‌توان به تمسک به عموماً و اطلاق کلمه «هرکس» و با عنایت به ماده ۵۸۸ قانون تجارت که وضعیت اشخاص حقیقی و حقوقی را جز در برخی احوال شخصیه مثل ابوت، بنوت یکسان دانسته» عامل اضطرار را نیز برای اشخاص حقوقی بکار بست و از دفاعیات آن تلقی کرد.

۲-۳-۳ سوئیس

مطابق ماده ۹ (۳) مقررات انضباطی فدراسیون سوئیس «ماده ۹ (۳)، آیین‌نامه انضباطی سوئیس^{۱۱}: «باشگاه‌های حرفه‌ای فوتبال برای هر حادثه با توجه به اقدامات انضباطی صورت گرفته پاسخگو می‌باشند و ممکن است مجبور جبران خسارت به دیگران شوند مگر اینکه آن‌ها بتوانند اقدامات سازمانی پیشگیرانه خود را هم از نظر کمی و هم از نظر کیفی اثبات نمایند در غیر این صورت مسئولیت‌پذیری باقی می‌ماند»^{۱۲}. مطابق ماده ۲۰ (۲) ۲۰۱۵ قوانین انضباطی فدراسیون سوئیس: «همان اقدامات انضباطی می‌تواند در مورد رفتار نادرست هواداران به باشگاه اعمال شود بدون این که باشگاه قصور یا تقصیری مرتکب شده باشد به‌خصوص در مورد: الف) اعمال خشونت علیه افراد یا اشیاء ب) استفاده از وسایل اشتعال‌زا ج) پرتاب اشیاء به زمین‌بازی یا به سمت تماشاگران د) پیام‌های دارای محتوای غیرورزشی از سوی تماشاگران از جمله محتوای سیاسی، تهاجمی یا تحریک‌آمیز، به هر شکل از جمله حرکات، تصاویر، کلمات و یا دیگر وسایل؛ ث) حمله به زمین فوتبال د) هر نقض دیگری از نظم و امنیت در داخل ورزشگاه و در نزدیکی. با دقت بیشتر در قانون اخیر، به نظر می‌رسد قوانین سوئیس همان تضادهای قوانین یوفا را نشان می‌دهد چراکه مقررہ جدید عنوان می‌کند که باشگاه بدون هرگونه تقصیر برای برخی افعال خاص از سوی تماشاگران

13. France Football Association (FFA)

11. Association Switzerland Football (ASF).

12. Article 9 (3) Règlement disciplinaire ASF 2015.

مسابقه در مقابل تیم آرسنال^{۱۹} اعمال کرد. در رسیدگی‌های پژوهشی داخلی، نهاد پژوهش‌خواهی یوفا عنوان داشت که باشگاه پی اس وی آیندهوون می‌بایست قویاً در این ماجرا دخالت می‌کرد و همه امکاناتش را برای جلوگیری از رفتارهای نژادپرستانه دخالت می‌داد، به‌خصوص با توجه به این که در بازی قبل در ورزشگاه خانگی آرسنال اتفاقات مشابهی به وجود آمده بود (Blackshaw, 199, 2004). این نهاد به همین دلیل و به خاطر تکرار عمل از سوی تماشاگرانش جزای نقدی را به پنجاه هزار یورو رساند. و کلا باشگاه آیندهوون حکم را به سه دلیل ناعادلانه تلقی کردند. دلایل آن‌ها به این شرح است: نخست آن که این شکل از مسئولیت باشگاه معارض با ماده ۲ قوانین معاهدات سوئیس است که مقرر می‌دارد «مسئولیت اگر غیرممکن، غیرقانونی، یا غیراخلاقی باشد؛ باطل است» به این معنا که این نوع مسئولیت از توان و قدرت باشگاه خارج است؛ مشابه چنین مقرره‌ای را در ماده ۲۳۲ قانون مدنی کشورمان می‌بینیم «شروط مفصله ذیل باطل است ولی مفسد عقد نیست: ۱. شرطی که انجام آن غیرمقدور است. ۲. شرطی که در آن نفع و فایده وجود ندارد. ۳. شرطی که نامشروع باشد. در این پرونده این استدلال به این دلیل که در قانون سوئیس فدراسیون‌ها دارای آزادی عملی زیاد در سازمان‌دهی داخلی‌شان و در دفاع از خودشان در برابر رفتارهای تماشاگرانشان برخوردارند پذیرفته نشد. باید دانست این استدلال و کلا باشگاه آیندهوون در صورتی درخور توجه بود که طرفین قانون حاکم بر اختلافاتشان را به‌صورت مشترک انتخاب نمی‌کردند چراکه در صورت عدم توافق قانون محل استقرار دادگاه حکمیت ورزشی (سوئیس) حاکم بود. همچنین در قانون سوئیس به‌طور کامل پذیرفته شده است که مجازات‌های بدون تقصیر قابل‌اعمال بر اشخاص حقوقی است. درنهایت دادگاه حکمیت ورزشی در این پرونده این‌گونه تصمیم گرفت که «بنابراین در صورت مطلق ندانستن مسئولیت و متعاقب آن مجازات کردن باشگاه نسب به تخطی هوادارانشان، بازدارندگی در موارد مشابه به وقوع نخواهد پیوست. علاوه بر این اقتضای عدالت و منفعت عمومی آن است که سود بیش‌تر در مقابل ضرر بیش‌تر قرار بگیرد. با توجه به ماده ۸ و ۱۶ قانون انضباطی یوفا، اعضای یوفا و باشگاه‌ها در قبال هرگونه نقض مقررات یوفا توسط همه افراد مذکور در این مقرره مسئول می‌باشند. این قاعده جای هیچ‌گونه تفسیری باقی نمی‌گذارد. اعضای یوفا و فدراسیون‌ها و باشگاه‌های فوتبال همگی به خاطر

به وضع فعلی و صنعتی شدن ورزش که درآمدهای کلان را برای باشگاه‌ها به ارمغان می‌آورد متناسب نیست به نظر این نوع مقررره گذاری با توجه به «دولتی بودن» باشگاه‌داری در این کشورها است توضیح آن که مشابه به چنین قاعده گذاری در ایران مطابق تبصره ۱ ماده ۲۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲^{۱۴} مجازات موضوع این ماده، در مورد اشخاص حقوقی دولتی یا عمومی غیردولتی در مواردی که «اعمال حاکمیت» می‌کنند اعمال نمی‌شود. درنهایت مقررره گذاری فدراسیون‌های آلمان، سوئیس، فرانسه دارای قاعده مسئولیت مطلق^{۱۴} برای برخی اعمال معین باشگاه میهمان هستند.

۳- اعمال مسئولیت کیفری توسط دادگاه حکمیت

ورزشی و دادگاه‌های ملی

رژیم مسئولیت برای تخطی هواداران در اشکال مختلف آن بارها توسط فدراسیون‌های ملی و بین‌المللی اعمال شده است. به‌طور کلی مجازات‌هایی که بر باشگاه‌ها توسط نهاد انضباطی داخلی فدراسیون مربوطه اعمال می‌شد، تاکنون موردپژوهش خواهی قرار نگرفته بود. باین‌حال برخی از دادگاه‌های ملی و بین‌المللی به دنبال بازنگری در مجازات‌های باشگاه‌ها شده به دلیل تخطی هوادارانشان شده‌اند. در حین رسیدگی به چنین پژوهش‌خواهی دادگاه به بررسی قانونی بودن چنین مسئولیت مطلق پرداختند ما در این مجال به برخی پرونده‌های مناقشه برانگیز در این زمینه می‌پردازیم.

۳-۱ اعمال قاعده توسط دادگاه حکمیت ورزشی^{۱۵}

دادگاه حکمیت ورزشی در دو پرونده مهم و تأثیرگذار در مورد رژیم مسئولیت مطلق آرائی صادر نمود. در این دو پرونده استدلالات و مناظراتی وجود دارد که برای موضوع ما اهمیت دارد.

۳-۱-۱ آیندهوون علیه یوفا

در پرونده باشگاه آیندهوون هلند علیه یوفا، قانونی بودن رژیم مسئولیت گذاری یوفا در قبال رفتار کیفری هواداران مورد مناقشه قرار گرفت و برای حل این مشکل طرفین به دادگاه حکمیت ورزشی مراجعه کردند.^{۱۶} نهاد کنترل و انضباطی یوفا جریمه^{۱۷} سی هزار یورویی را بر باشگاه پی اس وی آیندهوون^{۱۸} بر اساس ماده ۶ سابق مقررات انضباطی یوفا به دلیل درگیر شدن هواداران در رفتارهای نژادپرستانه و پرتاب اشیاء به زمین هنگام برگزاری

17. The Control, Ethics and Disciplinary Body.

18. PSV. Eindhoven club.

19. Arsenal F.C Club.

14. Strict Liability.

15. Court Arbitration For Sport (CAS).

16. TAS 2002/A/423 PSV Eindhoven/UEFA.

دادگاه حکمیت ورزشی دو فاکتور برای مسئولیت لازم است یک مکان و دو زمان در اولی باید ارتکاب جرم که غیرمستقیم در مسئولیت باشگاه قرار می‌گیرد صرفاً باید محدود به محیط داخل و خارج ورزشگاه باشد البته معلوم نیست خارج از ورزشگاه تا کجا را دربرمی‌گیرد آیا خیابان‌های اطراف ورزشگاه یا از گیت‌ها اخذ بلیت به بعد جز محدوده خارج از ورزشگاه محسوب می‌شود؟ (آقای نی، ۸۹: ۱۳۹۰). از نظر زمان نیز عمل باید در حین یا قبل یا بعد از بازی اتفاق بیفتد به نظر برخی این زمان با باز شدن درب‌های استادیوم صورت می‌گیرد از نظر برخی دیگر با اعلام زمان برگزاری مسابقه توسط مقامات شهر در هر صورت اجماعی در این مورد وجود ندارد و هر فدراسیونی در این زمینه مقررات خاص خود را دارد. با توجه به استدلال اخیر دادگاه حکمیت ورزشی نهایتاً تصمیم می‌گیرد که باشگاه آینده‌هون هلند در قبال رفتارهای خاص تماشاگرانش (نقض موضوع بند e ماده ۱۶ در مورد شعارهای نژادپرستانه) به دلیل عدم کشف شواهد و مدارک دال بر اثبات انجام وظیفه باشگاه در جلوگیری از این اقدامات و این واقعیت که این پرونده سابقه محکومیت داشته؛ مسئول می‌باشد (Blackshaw, 234: 2004).

۳-۱-۲ باشگاه فاینورد علیه یوفا

در حالی که در پرونده پی اس وی علیه یوفا اولین پرونده‌ای بود که دادگاه حکمیت ورزشی قانونی بودن قواعد مسئولیت ناشی از فعل غیر را در نظر می‌گرفت، اما پرونده فاینورد علیه یوفا مشهورتر از آن است چراکه آثار آن وخیم‌تر از پرونده پیشین بود به طوری که باشگاه هلندی از رقابت‌های فوتبال اروپایی برای ادامه فصل ۲۰۰۶-۲۰۰۷ بعد از شورش‌های استادیوم نانسی فرانسه محروم شد. در شکایت باشگاه فاینورد استدلال کرد که اعمال ماده ۱۶ مقررات انضباطی یوفا غیرقانونی است و باشگاه هیچ کار اشتباهی نکرده چراکه آن‌ها سیستم بلیت‌فروشی خاص ایجاد کردند و به باشگاه نانسی در مورد خطر فروش بلیت آزاد هشدار دادند، بنابراین هر آنچه در حیطه اختیاراتشان برای جلوگیری از اغتشاش را انجام داده‌اند. همچنین باشگاه فاینورد ادعا کرد که افرادی که موجب اغتشاش شدند نمی‌توانند به‌عنوان هواداران فاینورد در نظر گرفته شوند چراکه سفر و ورودشان به استادیوم تحت نظر باشگاه نبوده، لباس باشگاه را نپوشیده و اقدام به خرید بلیت از طریق سیستم الکترونیکی باشگاه نکرده و برخی از آن‌ها محروم از حضور در استادیوم هلند بودند. نهایتاً باشگاه استدلال کرد که مجازات‌ها متناسب نمی‌باشند. دادگاه حکمیت ورزشی در رأیی که صادر می‌کند ابتدا اعلام می‌کند تفاوتی میان هواداران رسمی و غیررسمی وجود ندارد: «تنها راه تضمین مسئولیت باشگاه در قبال هوادارانشان این است که کلمه هوادار را تعریف نشده باقی بگذاریم

رفتار نژادپرستانه هوادارانشان که به‌وضوح مقررات انضباطی را نقض می‌کند، مسئول هستند و حتی اگر قصور نکرده باشند، باشگاه‌ها به‌صورت خودکار مسئول هستند». دادگاه حکمیت ورزشی در ادامه رأی خود عنوان می‌کند: «مبنای ما مجازات کردن هواداران متخلف به‌واسطه مجازات کردن باشگاه‌ها می‌باشد چراکه یوفا روش مستقیمی برای مجازات کردن هواداران در اختیار ندارد، لذا همه اقدامات را بر نهادهایی که بر هواداران تفوق دارند متمرکز می‌کند از جمله: فدراسیون‌های عضو یوفا، باشگاه‌ها». مطابق برای دادگاه حکمیت ورزشی، مجازات کردن باشگاه‌ها برای خطای هواداران از طریق مجازات غیرمستقیم تنها راهی است که یوفا برای رسیدن به اهداف اش می‌بیند (Blackshaw, 249: 2004). استدلال دیگر و کلا باشگاه این است که رژیم مسئولیت کیفری مطلق نقض ماده ۱۶۳ (۲) مجموعه قوانین معاهدات سوئیس است؛ چراکه این ماده مقرر می‌دارد: «اگر ایفای عهد به‌واسطه اوضاع و احوال خارج از کنترل معاهد، امکان‌پذیر نباشد، مجازات قراردادی را نمی‌توان مطالبه کرد مگر این‌که طوری دیگر توافق شده باشد»، دادگاه حکمیت ورزشی با این وجود بر اساس همان ماده استدلال می‌کند که اجازه داده‌شده طور دیگر توافق حاصل شود و این‌که ماده ۸ مقررات کیفری یوفا چنین برداشتی را اجازه می‌دهد. سومین استدلال و کلا باشگاه این است که یوفا صرفاً به دلیل درآمدزایی ناشی از جریمه مالی باشگاه‌ها را محکوم می‌کند و در این رابطه به دلیل ذی‌نفع بودن نمی‌تواند صلاحیت داشته باشد؛ که این استدلال نیز به دلیل «غیرموجه» و «اساسی بودن» رد شد (همان: ۲۵۰).

وقتی که به تحلیل واقعیت‌های پرونده بازمی‌گردیم متوجه می‌شویم که دادگاه حکمیت ورزشی شعارهای نژادپرستانه هواداران پی اس وی آینده‌هون را شایسته اعمال خودکار ماده ۸ می‌داند و به یوفا اجازه می‌دهد که مجازات مدنظر خود را اعمال نماید. از این به بعد دادگاه به‌روشنی میان پاراگراف اول و دوم ماده ۱۶ تمایز قائل می‌شود. با توجه به نگارش متفاوت پاراگراف ۱ ماده ۶ نسبت به پاراگراف ۲ که مقرر می‌کند که «باین‌وجود همه فدراسیون‌ها و باشگاه‌ها مسئول رفتارها نامناسب ذیل از سوی تماشاگرانشان چه در سطح ملی و چه در سطح باشگاهی هستند حتی اگر بتوانند اثبات کنند که قصور یا تقصیری را مرتکب نشده‌اند» مطابق به آراء دادگاه حکمیت ورزشی تفسیر ادبی محض از این قاعده نشان می‌دهد که دیگر مسئله مسئولیت کیفری مطلق مطرح نیست؛ بنابراین آنچه برای مسئول دانستن باشگاه‌ها برای رفتارهای هوادارانشان باید احراز شود را باید در عنصر مادی و علی‌الخصوص شرایط و اوضاع احوال لازم برای وقوع جرم جست (میر محمد، صادقی، ۱۳۹۱: ۵۸). از این رو از نظر

مقررات از جمله حقوق داخلی تفوق دارند. سرانجام، دلیل این واقعیت که هیچ کدام از باشگاه‌ها تلاشی برای پژوهش خواهی از دادگاه فدرال سوئیس نکردند این است که دلایل قوی برای پژوهش خواهی اساساً وجود نداشت (همان: ۲۴۷).

نتیجه گیری

مسئولیت کیفری باشگاه‌ها در قبال تخلفات هواداران به دو شکل مجزا به وجود می‌آید. اول همه قوانین مربوط مقرر می‌نمایند که باشگاه میزبان مسئول حفظ نظم و امنیت در داخل استادیوم می‌باشند و مسئولیت باشگاه هنگامی که تخطی‌های هواداران شروع می‌شود مفروض است. دوما هم باشگاه میزبان و هم باشگاه میهمان مطلقاً مسئول برخی اشکال خاص از رفتارهای هواداران می‌باشند. هر دو شکل مسئولیت - مسئولیت بر مبنای تعهد برای تضمین امنیت و مسئولیت مطلق - موضوع پرونده‌های متعدد بوده‌اند که تصمیمات متفاوتی نشان می‌دهد مفهوم مسئولیت کیفری برای تخلفات هواداران در اکثر نظام‌های حقوقی قانونی است (نظام‌های آلمان و فرانسه و رویه دادگاه حکمیت ورزشی مؤید همین موضوع است). ضابطه‌مندی مسئولیت ناشی از فعل غیر برای باشگاه‌ها از لحاظ ملاحظات عملی برای جامعه مفید می‌باشد چراکه در غیاب ارتباط مستقیم میان هواداران مجازات کردن باشگاه تنها راه برای فدراسیون‌ها می‌باشد تا بتوانند از طرفی به جبران خسارت از قربانیانی که احیاناً نیاز به جبران خسارت کامل دارند بپردازند و از طرف دیگر به هدف پیشگیری از خشونت‌های هواداران دست یابند. نهایتاً قواعد مسئولیت مطلق در قبال تخطی‌های هواداران توسط مفهوم «آزادی عمل» باشگاه «برای طراحی سیستم مدون پیشگیرانه پوشش داده شده است. لذا در یک مفاد کلی اصل» هیچ مسئولیتی، بدون تقصیر وجود ندارد «توسط بسیاری از نظریه پردازان و قضات به واسطه ایجاد استثنائات فراوان (از جمله معیار منفعت عمومی) گذاشته شده است و مسئولیت بدون تقصیر باشگاه‌ها در نتیجه فعل غیر پذیرفته شده است.

بنابراین باشگاه‌ها متوجه می‌شوند که مقررات انضباطی اجرایی می‌شوند و آن‌ها نسبت به هر فردی که نوع رفتار اش باعث می‌شود یک فرد ثالث بی طرف و معقول نتیجه بگیرد وی هوادار باشگاه است مسئول می‌باشند» (Bale, 141, 2009). دادگاه حکمیت ورزشی با تکرار بخش‌هایی از پرونده باشگاه پی اس وی آیندهوون مقرر کرد که «ماده ۱۶ مقررات کیفری یوفا معتبر است و این که مسئولیت مطلق ماده ۶۱ پاراگراف ۱ قابل اعمال بر پرونده فاینورد است. این واقعیت که باشگاه تلاش‌های فراوانی انجام داد تا از آشوب جلوگیری نماید (از جمله این که سیستم خاص بلیت‌فروشی الکترونیکی ایجاد و به باشگاه نانسی فرانسه هشدارهایی در مورد خطر بلیت‌فروشی رایگان داد) مثمر ثمر نبود تا این مسئولیت اعمال نشود. پاراگراف ۱ ماده ۱۶ که اجازه تبدیل بار اثبات می‌دهد قابل اعمال در این پرونده نمی‌باشد؛ چراکه اولاً باشگاه فاینورد میزبان نبود دوما در ساماندهی و حفظ نظم و امنیت مسابقه درگیر نبود». با توجه به ادعای باشگاه فاینورد، مجازات نامتناسب بود، دادگاه حکمیت ورزشی توجه داشت که با توجه به پرونده مطروحه «مجازات اجرایی نباید آشکارا و شدیداً نامتناسب با جرم ارتكابی باشد» با در نظر گرفتن این موضوع که نهاد تجدیدنظرخواهی یوفا رفتار هواداران را به عنوان رفتاری شدید دانست، دادگاه نتیجه گرفت که یوفا مجاز به اعمال مجازات سنگین محرومیت از مسابقات می‌باشد. به علاوه باشگاه فاینورد سابقاً مرتکب چندین تخلف در ارتباط با رفتار نادرست هواداران شده که کیفیت مشددی مقررات کیفری یوفا را تشکیل می‌دهد. در نهایت دادگاه حکمیت ورزشی رأی نهاد تجدیدنظر یوفا را ابرام کرد (Foster, 245: 2006). با همه این اوصاف حکم ماده ۱۶ مقررات کیفری یوفا در این پرونده روشن است، چراکه مقرر می‌دارد فرار از مسئولیت مطلق غیرممکن است. ادعای باشگاه فاینورد مبنی بر این که آن‌ها هیچ عمل اشتباهی مرتکب نشدند مهم‌ترین دلیل آن‌ها بود. باین حال، در قانون گذاری جدید واضح است که این استدلال خریداری ندارد. اساساً رژیم مسئولیت یوفا همانند سابق است ولیکن مقرر جدید راه را بر استنباط‌های متفاوت می‌بندد. هم در پرونده باشگاه فاینورد و هم در پرونده باشگاه آیندهوون، دادگاه حکمیت ورزشی به وضوح عنوان داشت که مقررات یوفا اولویت بر سایر

REFERENCES

- Bale, John (1994), *Landscape of Modern Sport*, Leicester University Press.
- Foster, Ken (2006), *Lex Sportiva and Lex Ludica, The court arbitration for sports jurisprudence*, in the court arbitration for sport 1984- 2004 ant 421 Asser eds.
- Murphy, Patrick, Williams, John (1998), *The roots of Football Violence: An Historical and sociological Study*, Routledge and Kegan Paul, London.
- Carnibella, Giovanni, Anne Fox, Kate Fox (1996), *Football Violence in Europe: A*

- Report to the Amsterdam Group*. Oxford, The Social Issues Research Center. London.
- Dam, C. van, European, *Tort Law* (2nd edition), Oxford University Press 2013
  - Kerr, John, (1995) "Understanding Soccer Hooliganism", Open University Press Philadelphia.
  - Van, Kleef, (2016) *Liability of football clubs for supporters' misconduct. A study into the interaction between disciplinary regulations of sports organisations and civil law* (diss. Leiden), Den Haag: Eleven International Publishing/
  - Ian Blackshaw, Robert C.R Siekmann, and Ianwillem Soek (2006), "The court Arbitration For Sport" 1984-2004, Eds.
  - Bastian, Haslinger, (2011), *Zuschauerausschreitungen und Verbandssanktionen im Fußball*, Sage pub.
  - Jan, Orth, (2009) 'Gefährdungshaftung für Anhänger Kritik an CAS/TAS Entscheidung Feyenoord Rotterdam N.V. vs. UEFA', *SpuRt.*.
  - werro, F. and Valentine Palmer, V. (2004), *The Boundaries of Strict Liability in European Tort Law*, Durham, North Carolina: Carolina Academic Press/Bern: Stämpfli Publishers Ltd./Brussels: Bruylant.
  - Frank, Bahners, (2009), *Die Rechtmässigkeit von Verbandsstrafen gegenüber Fussballvereinen, bei Zuschauerausschreitungen, Causa Sport.*
  - Aghaei nia, Hossein, (2016), *Sport law*, Tehran, Mizan publication, Fifth (eds) (Persian).
  - Ardebili, Mohamad Ali, (2013), *Public Criminal Law*, Tehran, Mizan Publication, First (ed) (Persian).
  - Ardebili, Mohamad Ali, (1996), *Responsibility for others actions In Iran Criminal Law*, Legal Studies, Number 16-17 (Persian).
  - Abdi, Mahdi, (2015), *Criminal Responsibility Of Natural persons A Comparative study Iran and France Law*, Tehran, Majd Publications, (Persian).
  - Pradell, Jean, (2002), *History Of Criminal Thinking*, Translated by Alihossein Najafi, Tehran, Samt publication, (Persian).
  - Jafari, Mojtaba, (2017), *Reconsidering Concept of Accountability for others actions*, Criminal Law Studies, Year 6, Number 20, (Persian).
  - Sharifi, Mohsen, (2015), *Responsibility Of Legal Entity Comparative study of Iran and England*, Tehran, ShahrDanesh Publications (Persian).
  - Vakil, Amir Saed, (2015), *International Sport Law*, Tehran, Mizan Publication (Persian).
  - Ranjbarian, Hossein, (2016), *Vindicate Responsibility*, Tehran, ShahrDanesh Publication, Fourth Eds (Persian)
  - Roshani, Mohammad Ali, (2016), *Analysing Criminal Responsibility of Legal entity*, Tehran, Behnami publications (Persian).
  - Mirmohamad Sadeghi, Hossein, (2014), *Crimes Against Humanity*, Tehran, Mizan publication (Persian).
  - Qazvini, Seyedali, (2014), *Prinicple of Harm*, Legal Thoughts, New, Number 4 (Persian).